

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

КУЛЬТУРА ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Ступінь вищої освіти:	Магістр
Спеціальність:	011 – «Освітні, педагогічні науки»
Рік підготовки:	1
Семестр викладання:	Осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	5
Мова(-и) викладання:	Українська
Вид семестрового контролю	Залік

9 тиждень, вт, 9 пара
(330aГК); 15 тиждень, чт,
5 пара (moodle: форум або
чат)

svetlana101068@gmail.com

електронна адреса

066-669-07-26

телефон

Консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Метою викладання дисципліни є формування культури взаємодії у майбутніх викладачів; сприяння оптимально ефективній педагогічній взаємодії між суб'єктами навчального процесу.

Основні завдання:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними категоріями та функціями дисципліни;
- формування комунікативної культури, розвиток комунікативних здібностей і вмінь у майбутніх викладачів;
- сприяння взаєморозумінню між викладачем та студентом як основними суб'єктами навчального процесу, установлення позитивних емоційних контактів та створення сприятливої атмосфери для ефективного і результативного навчального процесу;
- формування умінь і навичок встановлювати та підтримувати активний зворотний зв'язок зі студентами;
- створення умов для інтерактивної взаємодії, активного творчого включення усіх суб'єктів в навчальний процес на основі культури співтворчості;
- формування умінь і навичок знаходити спільне рішення в проблемних ситуаціях, запобігати і вирішувати конфліктні ситуації у взаємодії;
- використання різних засобів впливу на діяльність та

поведінку здобувачів вищої освіти, відповідних цілям, особливостям ситуації, віковим і особистісним особливостям з метою створення максимально ефективної і позитивної взаємодії.

Результати навчання: *знати:* сутність і зміст культури взаємодії суб'єктів навчального процесу, педагогічного спілкування; основні характеристики, основні категорії, види та функції педагогічної взаємодії, стилі педагогічного спілкування; умови та вимоги до ефективної взаємодії суб'єктів навчального процесу; *вміти:* успішно взаємодіяти під час аудиторної і поза аудиторної роботи, групового і міжособистісного спілкування; виступати перед аудиторією; переконувати співрозмовника; слухати співрозмовника; вибирати ефективний стиль взаємодії; читати і використовувати невербальні засоби взаємодії; будувати діалогічну взаємодію під час заняття та поза ним; взаємодіяти під час дискусії, індивідуальної бесіди тощо на принципах діалогу; запобігати та вирішувати конфліктні ситуації; управляти та регулювати процесами педагогічної взаємодії як прогнозовано, так і імпровізовано.

Передумови до початку вивчення: Загальні основи педагогіки і педагогіки вищої освіти; загальні основи психології

Набуті компетентності

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде таких компетентностей:

- 1) навички працювати з навчальною, методичною та науковою літературою; аналізувати і узагальнювати вивчене з метою підвищення комунікативної майстерності у взаємодії;
- 2) готовність і здатність до організації суб'єктної, діалогічної взаємодії під час навчального процесу;
- 3) уміння безконфліктно взаємодіяти під час аудиторної і поза аудиторної роботи, групового і міжособистісного спілкування, обирати ефективний стиль взаємодії;
- 4) навички виступати перед аудиторією, переконувати, слухати співрозмовника; взаємодіяти під час дискусії, індивідуальної бесіди тощо на принципах діалогу;
- 5) уміння читати і використовувати невербальні засоби взаємодії;
- 6) здатність бачити педагогічну задачу і швидко визначати шляхи її вирішення; запобігати та вирішувати конфліктні ситуації;
- 7) уміння і навички управляти та регулювати процесами педагогічної взаємодії як прогнозовано, так і імпровізовано; прогнозувати і моделювати майбутню педагогічну взаємодію;
- 8) готовність і здатність розвивати та удосконалювати культуру педагогічної взаємодії.

Набуті компетентності

Внаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде таких компетентностей:

- ЗК1. Здатність до абстрактного, критичного та позитивного мислення;
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК3. Знання і розуміння предметної та професійної області;
- ЗК5. Здатність адаптуватися і діяти в новій ситуації;
- ЗК6. Здатність виявляти, класифікувати і позитивно вирішувати проблеми;
- ЗК7. Здатність генерувати нові прогресивні ідеї (креативність);
- ЗК8. Здатність працювати в команді та будувати ефективну взаємодію між суб'єктами освітнього процесу;
- ЗК10. Здатність до навчання з високим ступенем автономії протягом життя;
- ФК1. Здатність орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку світової і вітчизняної освіти та передбачати їх потенційні наслідки;
- ФК2. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки в освітньо-педагогічній діяльності;
- ФК4. Здатність використовувати спеціалізовані уміння/навички у визначенні та розв'язанні проблем, організації та проведенні науково-педагогічних досліджень та зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема, до осіб, які навчаються;
- ФК6. Здатність виявляти шляхи і механізми розвитку педагогічної майстерності та формування іміджу викладача вищої школи;
- ФК7. Здатність застосовувати інноваційні педагогічні технології (у тому числі дистанційні) для вирішення завдань освітнього процесу;
- ФК8. Здатність усвідомлювати важливість професійно-педагогічної культури та етики як морального підґрунтя професіоналізму викладача вищої школи;
- ФК9. Здатність виявляти шляхи духовного розвитку особистості;
- ФК10. Здатність до самоосвіти, професійного та особистісного розвитку протягом життя;
- ФК12. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах;
- ФК13. Здатність застосовувати діагностику для визначення академічних досягнень здобувачів вищої освіти;
- ФК 15. Здатність організовувати освітній процес у вищій школі в контексті ідей гуманізації, демократизації, гуманітаризації, плюралізму і варіативності навчально-виховних практик на засадах аксіологічного, антропологічного, культурологічного, синергетичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, феноменологічного, герменевтичного, акмеологічного підходів.

Що забезпечується досягненням наступних програмних результатів навчання:

- ПРН1. Знання (ЗН). Визначати основні характерні риси нової соціокультурної реальності, розуміти соціально-історичну обумовленість цілей розвитку освіти в Україні та за кордоном;
- ПРН2. Знання (ЗН). Знати специфіку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи;
- ПРН3. Уміння (УМ). Використовувати спеціалізовані концептуальні знання на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення, для розв'язання дослідницьких задач в освітньо-педагогічній галузі;
- ПРН5. Уміння (УМ). Комунікація (КОМ). Організовувати та проводити самостійні науково-педагогічні дослідження та зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема, до осіб, які навчаються;
- ПРН7. Уміння (УМ). Розвивати та удосконалювати педагогічну техніку, педагогічні здібності та професійні й особистісні якості; формувати свій позитивний професійний імідж;
- ПРН9. Уміння (УМ). Формувати професійно-педагогічну культуру, володіти системою знань про педагогічну етику як морального підґрунтя професіоналізму викладача вищої школи;
- ПРН10. Уміння (УМ). Організовувати систему роботи щодо формування духовно-культурних цінностей у здобувачів вищої освіти;
- ПРН11. Автономія і відповідальність (АiВ). Визначати індивідуальну освітню траєкторію особистісного зростання та професійного становлення майбутнього фахівця;
- ПРН12. Уміння (УМ). Організовувати освітній процес у вищій школі на засадах аксіологічного, антропологічного, культурологічного, синергетичного, особистісно-діяльнісного,

компетентнісного, феноменологічного, герменевтичного, акмеологічного підходів у контексті ідей гуманізації, демократизації, гуманітаризації, плюралізму і варіативності виховних практик;
 ПРН13. Уміння (УМ). Використовувати потенціал креативності в генеруванні педагогічних ідей та досягненні наукових цілей;
 ПРН15. Уміння (УМ). Інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах;
 ПРН16. Уміння (УМ). Розробляти і застосовувати засоби діагностики академічних досягнень здобувачів вищої освіти;
 ПРН20. Автономія і відповідальність (АіВ). Навчатись з високим рівнем автономності та самостійності протягом життя;

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Специфіка і культура педагогічного спілкування як взаємодії	2/2	Спілкування як моральна цінність і взаємодія. Сутність спілкування і культури спілкування. Моральна протокультура і «дефекти» спілкування. Суб'єкти навчального процесу. Поняття «педагогічне спілкування» і види спілкування. Функції педагогічного спілкування як суб'єктної взаємодії.	Опорний план-конспект; складання словника основних понять. Обговорення основних питань, виконання творчих завдань.
2.	Структура і стиль професійно-педагогічного спілкування як взаємодії	2/2	Структура педагогічного спілкування. «Бар'єри» педагогічної взаємодії. Стили педагогічного спілкування. Діалог і монолог в педагогічній взаємодії	Опорний план-конспект; складання словника основних понять. Обговорення основних питань, виконання творчих завдань.
3.	Культура і техніка мовлення як мистецтво вербальної взаємодії суб'єктів навчального процесу	2/2	Мовна комунікація: структура і функції. Культура мовлення як мистецтво вербальної взаємодії суб'єктів навчального процесу (правильність, точність, лексичне багатство, виразність, образність, логічність, доступність, чистота мовлення). Техніка мовлення (дихання, громкість голосу, багатство інтонації, сила голосу, дикція, темп, ритм, тональність) і її значення у взаємодії.	Опорний план-конспект; складання словника основних понять. Обговорення основних питань, виконання творчих завдань.
4.	Публічний виступ як взаємодія	2/2	Підготовка до публічного виступу. Секрети гарного виступу. Як завоювати увагу аудиторії. Як закінчувати виступ. Риторичні прийоми публічного виступу.	Конференція. Підготовка виступу (доповіді) на одну із тем курсу з урахуванням психологічних вимог до

№	Тема	Години (Л/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
				публічного виступу.
5.	Мистецтво невербальної взаємодії	2/2	Значення і функції невербальної комунікації. Засоби невербальної комунікації і проблема інтерпретації невербальної поведінки. Мистецтво невербальної взаємодії під час навчально-виховного процесу.	Опорний план-конспект; складання словника основних понять. Обговорення основних питань, виконання творчих завдань.
6.	Взаємодія і сприйняття у педагогічному спілкуванні: психологічний аспект	2/2	Специфіка взаємодії, її психологічні особливості у педагогічному процесі. Рольові позиції у педагогічній взаємодії. Стиль відносин і характер педагогічного впливу у процесі навчання. Сприйняття у педагогічному спілкуванні.	Опорний план-конспект; складання словника основних понять. Обговорення основних питань; виконання проблемно-творчих завдань; моделювання педагогічних ситуацій; аналіз педагогічних ситуацій
7.	Конфлікт у педагогічній взаємодії	2/2	Сутність і причини педагогічного конфлікту. Види конфліктів. Структура конфлікту, його життєвий цикл. Конфлікти у навчанні. Типи поведінки педагога у конфліктній ситуації. Шляхи і способи вирішення конфліктів.	Опорний план-конспект; складання словника основних понять. Обговорення основних питань; виконання творчих завдань; аналіз конфліктів у педагогічній взаємодії.

Рекомендована література:

1. Антоненко Т.Л. Становлення ціннісно-сислової сфери майбутнього фахівця: монографія. К.: Видавництво «Педагогічна думка», 2018. 412 с.
2. Бабіч Н. Д. Основи культури мовлення. Львів, 1992.
3. Биркенбил Вера. Язык интонации, мимики и жестов. СПб.: Питер Пресс, 1997 (Серия «Гений общения»).
4. Бодалев А.А. Личность и общение: Избр.труды. М.: Педагогика, 1983. 271 с.
5. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2005. 336 с.
6. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: Підручник. К.: КНЕУ, 2004. 383 с.
7. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
8. Введенская Л. А., Павлова Л. Г. Культура и искусство речи. Р.-на-Дону, 1995.
9. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации. М.: Наука, 1980.
10. Грехнев В.А. Культура педагогического общения. М.: Просвещение, 1990. 142 с.
11. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. М.: Просвещение, 1987.
12. Кан-Калик В. А. Тренинг профессионально-педагогического общения. М., 1990.
13. Ковальчук Л. Основи педагогічної майстерності: Навчальний посібник. Львів, 2007. 608 с.
14. Коммуникативная деятельность педагога. Краткий курс: Учебное пособие в помощь студентам / Сост. Е.В.Яфарова. Балашов: Изд-во «Николаев», 2004. 60с.
15. Крижанская Ю.С., Третьяков В.П. Грамматика общения. Л., 1990.
16. Лабунская В. А. Невербальное поведение. Ростов-н/Д.: РГУ, 1986.
17. Ладыженская Т. А. Живое слово: Устная речь как средство и предмет обучения. М., 1989.
18. Леонтьев А.А. Педагогическое общение. М.: Знание, 1979. 46 с.
19. Мистецтво виховання Людини: колективна монографія / Г.П. Шевченко, В.М. Алфімов, Т.Л. Антоненко, М.В. Безугла, Є.А. Зеленов, О.П. Лучанінова, Н.Є. Миропольська, С.С. Рашидова, І.О. Сафонова, Г.С. Тарасенко, Т.Г. Тюріна. Київ: Вид-во «Педагогічна наука», 2017. 304 с.
20. Мишаткина Т.В. Педагогическая этика: Учеб. Пособие. Серия «Высшее образование». Ростов н/Д: Феникс; Мн.: ТетраСистемс, 2004. 304 с. Гл.3, 8.
21. Морева Н.А. Основы педагогического мастерства: учебное пособие для вузов. М.: Просвещение, 2006. 320 с.
22. Мороз А. В. Психология влияния. СПб.: Питер, 2000.
23. Морозов В. П. Искусство и наука общения: невербальная коммуникация. М.: ИП РАН, Центр «Искусство и наука», 1998.
24. Педагогічна майстерність: Підручник. За ред. І.Зязюна. К.: СПД Богданова А.М., 2008 (Педагогічна майстерність: Підручник. За ред. І.Зязюна. К.: Вища школа, 1997. І.А.Зязюн и др Основы педагогического мастерства. Москва: Просвещение, 1989).
25. Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб матеріалів XIV Міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О.П. Рудницької. Голов. ред.: Г.І. Сотська. Вип. 8 (12). К.: Талком, 2017. 284.
26. Пиз А. Язык жестов. Воронеж: НПО «МОДЭК», 1992.
27. Рашидова С.С. Старовойтова О.В. Теоретична модель культури педагогічної взаємодії викладачів і студентів. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць* / Гол. редактор Г.П. Шевченко. Вип. 4(85). Северодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. С.143-154.
28. Рыбакова М. М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе. М., 1991.
29. Рюкле Хорст. Ваше тайное оружие в общении. Мимика, жест, движение: Сокр. пер. с нем. М.: АО «Интерэксперт», 1996.
30. Савенкова Л. О. Комунікативні процеси у навчанні. Елементи теорії і практики формування комунікативних вмінь: Навч. посібник. К.: КДЕУ, 1996.

31. Савенкова Л. О. Педагогічне спілкування: Навч. посібник. К.: КДЕУ, 1997.
32. Сопер П. Основы искусства речи: Пер. с англ. М.: Прогресс; Прогресс-Академия, 1992. 416.
33. Скотт Дж.-Гр. Конфликты, пути их преодоления. К.: Внешторгиздат, 1991.
34. Степанов С.С. Теория и практика педагогического общения: Лекции 1-4. М.: Педагогический университет «Первое сентября», 2006. 48 с.
35. Степанов С.С. Теория и практика педагогического общения: Лекции 5-8. М.: Педагогический университет «Первое сентября», 2006. 52 с.
36. Столяренко Л.Д. Педагогическая психология. Ростов н/Д: «Феникс», 2004. 544с.
37. Теслюк В.М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. К.: Видавництво Ліра-К, 2015. 340.
38. Уайтсайд Р. О чем говорят лица. СПб.: Питер, 1996.
39. Удосконалення педагогічної майстерності в умовах особистісно зорієнтованої освіти: Модульний посібник / Автори-упорядники: П.І. Матвієнко, Н.І. Білик, О.О. Новак. Полтава: ПОІППО, 2006. 292 с.
40. Шейнов В.П. Искусство убеждать. М., 2000.
41. Шейнов В. П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение. Мн.: Амалфея, 1997.
42. Штангель А. Язык тела. Познание людей в профессиональной и обыденной жизни. М., 1986.

Оцінювання курсу

За виконання запланованих з курсу завдань студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Робота під час семінару (практичного заняття): участь в обговоренні основних питань; виконання творчих завдань; розв'язання проблемних питань, педагогічних ситуацій; моделювання педагогічної взаємодії, педагогічного спілкування	12 (7x12= 84)
Виконання індивідуальних завдань під час самостійної роботи	16
Разом (залік)	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування, в тому числі робіт однокласників, є забороненими.

Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище.

Аудиторні заняття (передбачені розкладом) мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) студент має право відпрацювати не пізніше останнього тижня поточного навчального семестру з отриманням відповідної оцінки. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії, відповідно до діючого розкладу, та дотримуються вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- є активними учасниками навчального процесу, що уважно слухають, записують, засвоюють, вивчають, аналізують, узагальнюють, обговорюють навчальний матеріал, взаємодіють, дискутують тощо;
- не відволікаються і не відволікають інших (студентів, викладача), не заважають ходу навчального заняття;
- виключають звук телефону;
- дотримуються інших загально прийнятих правил поведінки і культури взаємодії.

Під час контролю знань студенти:

- мають бути підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують на власні знання;
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги контрольних заходів, передбачених курсом.